

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Навчально-науковий педагогічний інститут імені В.О.Сухомлинського

Кафедра фізичної культури та спорту

«Допущений до захисту»

Завідувач кафедри

В.М. Лелека

«03» грудня 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

**на тему: «ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО
СПЕЦІАЛІСТА З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ»**

Виконав: студент групи 6831м

Є.А. Андрєєв

(підпис)

Керівник роботи:

доктор пед. наук, доцент

В.М. Лелека

Миколаїв – 2025 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова****Навчально-науковий педагогічний інститут імені В.О.Сухомлинського**

Кафедра фізичної культури та спорту

Спеціальність А4.11 Середня освіта (Фізична культура)

Освітня програма «Середня освіта (Фізична культура)»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

Г.А.Лісенчук

09 вересня 2024 року**ЗАВДАННЯ****НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ****на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»**

Студенту Андрєєву Є.А.

1. Тема роботи: «Формування професійних якостей майбутнього спеціаліста з фізичної культури»

Керівник роботи Лелека Віталій Миколайович, доктор педагогічних наук, доцент кафедри фізичної культури та спорту

Затверджені наказом ректора №1383-уч від «26» листопада 2025 року

2. Термін подання роботи: жовтень 2025 р.

3. Вихідні дані по роботі: під час дослідження визначено сутність професійних якостей та педагогічні аспекти їх формування у контексті діяльності спеціаліста з фізичної культури. Проаналізовано традиційні та

сучасні підходи до формування професійних якостей. Розроблено інноваційну програму формування професійних якостей майбутнього спеціаліста з фізичної культури. Здійснено експериментальне дослідження щодо реалізації розробленої програми у навчальному процесі студентів.

4. Перелік питань, що належать до розробки (найменування розділів):

Розділ 1. Теоретичні основи формування професійних якостей спеціаліста з фізичної культури

1.1. Сутність професійних якостей у контексті діяльності спеціаліста з фізичної культури

1.2. Педагогічні та психологічні аспекти формування професійних якостей

1.3. Вимоги до професійної підготовки спеціалістів з фізичної культури у сучасних умовах

Розділ 2. Організація та методи дослідження процесу формування професійних якостей

2.1. Методи дослідження професійних якостей майбутніх фахівців

2.2. Організація експериментального дослідження

2.3. Формування вибірки дослідження та її характеристика

Розділ 3. Розробка та впровадження методики формування професійних якостей майбутнього спеціаліста з фізичної культури

3.1. Розробка інноваційної програми формування професійних якостей та етапи її реалізації у навчальному процесі

3.2. Результати експериментального дослідження щодо формування професійних якостей

3.3. Порівняння результатів контрольної та експериментальної груп

3.4. Перспективи впровадження результатів дослідження у практику

5. Перелік презентаційних матеріалів, виконаний в програмі Power Point.

6. Дата видачі завдання 09 вересня 2024 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Номер	Назва етапів роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вивчення літературних джерел предмету дослідження	Жовтень 2024	виконано
2.	Складання розгорнутого плану магістерської роботи та ознайомлення керівника з планом кваліфікаційної роботи	Жовтень 2024	виконано
3.	Підготовка розділу 1 Теоретичні основи формування професійних якостей спеціаліста з фізичної культури	Листопад-грудень 2024	виконано
4.	Підготовка розділу 2 Організація та методи дослідження процесу формування професійних якостей	Січень-лютий 2025	виконано
5.	Підготовка розділу 3 Розробка та впровадження методики формування професійних якостей майбутнього спеціаліста з фізичної культури	Березень-квітень 2025	виконано
6.	Проаналізувати результати дослідження та сформулювати висновки Визначити перспективи подальших досліджень	Квітень 2025	виконано
7.	Апробація дослідження у вигляді тез	Травень 2025	виконано
8.	Оформлення магістерської роботи	Вересень 2025	виконано

9.	Передача магістерської роботи рецензенту для рецензування	Вересень 2025	виконано
10.	Передача магістерської роботи науковому керівнику для написання відгуку	Жовтень 2025	виконано
11.	Підготовка доповіді у вигляді презентації	Жовтень 2025	виконано
12.	Попередній захист магістерської роботи	11.11.2025	виконано
13.	Захист магістерської роботи	Грудень 2025	виконано

Студент

Є.А. Андрєєв

(підпис)

Керівник роботи

В.М. Лелека

АНОТАЦІЯ

Андрєєв Є.А. Тема кваліфікаційної роботи «Формування професійних якостей майбутнього спеціаліста з фізичної культури» зі спеціальності А4.11 Середня освіта (Фізична культура), освітньої програми Середня освіта (Фізична культура). Миколаїв: НУК ім. адм. Макарова, 2025.

Метою дослідження була розробка та експериментальної перевірки методики формування професійних якостей майбутнього спеціаліста з фізичної культури.

Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань обрано такі методи дослідження: *теоретичні* (теоретико — методологічний аналіз, класифікація та систематизація наукових джерел, порівняння та узагальнення даних теоретичних та експериментальних досліджень), *емпіричні* (спостереження, методи опитування, тестування, констатувальний та формувальний експеримент), *методи обробки даних* (узагальнення та систематизація якісних і кількісних даних емпіричного дослідження).

Розроблені нами рекомендації призначені для викладачів, які можуть бути використані у навчальних закладах для підвищення ефективності професійної підготовки студентів. Дослідження спрямоване на вирішення актуальних проблем підготовки спеціалістів з фізичної культури, що має сприяти їхньому професійному зростанню та підвищенню рівня фізичного виховання у суспільстві.

Ключові слова: професійна підготовка, фахівці з фізичного виховання, професійні якості, А4.11 Середня освіта (Фізична культура).

ANNOTATION

Andreyev E.A. Thesis topic: «Formation of professional qualities of future physical education specialists» in the field of A4.11 Secondary Education

(Physical Education), educational program Secondary Education (Physical Education). Mykolaiv: Admiral Makarov National University, 2025.

The purpose of the study was to develop and experimentally test a methodology for the formation of professional qualities of future physical education specialists.

To achieve the goal and solve the tasks set, the following research methods were chosen: theoretical (theoretical and methodological analysis, classification and systematization of scientific sources, comparison and generalization of data from theoretical and experimental studies), empirical (observation, survey methods, testing, ascertaining and formative experiments), data processing methods (generalization and systematization of qualitative and quantitative data of empirical research).

The recommendations we have developed are intended for teachers and can be used in educational institutions to improve the effectiveness of professional training of students. The study aims to solve the pressing problems of training physical education specialists, which should contribute to their professional growth and improve the level of physical education in society.

Keywords: professional training, physical education specialists, professional qualities, A4.11 Secondary education (Physical education).

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ СПЕЦІАЛІСТА З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	12
1.1. Сутність професійних якостей у контексті діяльності спеціаліста з фізичної культури.....	12
1.2. Педагогічні та психологічні аспекти формування професійних якостей.....	21
1.3. Вимоги до професійної підготовки спеціалістів з фізичної культури у сучасних умовах.....	27
Висновки до 1 розділу.....	35
РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ.....	38
2.1. Методи дослідження професійних якостей майбутніх фахівців.....	38
2.2. Організація експериментального дослідження.....	39
2.3. Формування вибірки дослідження та її характеристика.....	42
Висновки до 2 розділу.....	43
РОЗДІЛ III. РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	45
3.1. Розробка інноваційної програми формування професійних якостей та етапи її реалізації у навчальному процесі.....	45
3.2. Результати експериментального дослідження щодо формування професійних якостей.....	47
3.3. Порівняння результатів контрольної та експериментальної груп.....	49
3.4. Перспективи впровадження результатів дослідження у практику.....	57
Висновки до 3 розділу.....	60
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	66

ВСТУП

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку України важливим завданням вищої школи є підвищення якості підготовки фахівців, у тому числі і вчителів фізичної культури. Вчитель фізичної культури повинен володіти професійно важливими якостями педагога.

У сучасному суспільстві спеціалісти з фізичної культури відіграють важливу роль у забезпеченні здорового способу життя, розвитку фізичних здібностей та популяризації активної життєвої позиції серед різних верств населення. Успішна реалізація цих завдань залежить від рівня професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема формування у них необхідних професійних якостей.

Професійні якості спеціаліста з фізичної культури охоплюють широкий спектр компетенцій, включаючи педагогічні, комунікативні, організаційні, мотиваційні та фізичні здібності. Формування цих якостей є ключовою метою підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. Однак сучасні реалії вимагають удосконалення підходів до формування професійних якостей, що зумовлено новими вимогами ринку праці, запитами суспільства та розвитком технологій.

Формування професійних якостей повинно відбуватися у студентські роки, бо це є фундаментом успіху в цьому виді діяльності. Але в сучасній системі освіти, в тому числі у навчанні майбутніх вчителів, ще мало уваги приділяється формуванню особистісних якостей спеціаліста.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю розробки й впровадження сучасних методик, які б дозволяли забезпечити високий рівень підготовки майбутніх спеціалістів з фізичної культури. Відсутність комплексного підходу до формування професійних якостей у навчальному процесі обмежує можливості ефективної професійної діяльності випускників.

Мета дослідження полягає у розробці та експериментальній перевірці методики формування професійних якостей майбутнього спеціаліста з фізичної культури.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

1. Визначити сутність професійних якостей та педагогічні аспекти їх формування у контексті діяльності спеціаліста з фізичної культури.
2. Проаналізувати традиційні та сучасні підходи до формування професійних якостей.
3. Розробити інноваційну програму формування професійних якостей майбутнього спеціаліста з фізичної культури.
4. Здійснити експериментальне дослідження щодо реалізації розробленої програми у навчальному процесі студентів.

Об'єктом дослідження є процес професійної підготовки спеціалістів з фізичної культури у закладах вищої освіти.

Предметом дослідження є педагогічні умови та методики, що сприяють формуванню професійних якостей у майбутніх спеціалістів.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань обрано такі методи дослідження: *теоретичні* (теоретико — методологічний аналіз, класифікація та систематизація наукових джерел, порівняння та узагальнення даних теоретичних та експериментальних досліджень), *емпіричні* (спостереження, методи опитування, тестування, констатувальний та формувальний експеримент), *методи обробки даних* (узагальнення та систематизація якісних і кількісних даних емпіричного дослідження).

Наукова новизна роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному впровадженні сучасної методики формування професійних якостей.

Практичне значення дослідження полягає у розробці рекомендацій для викладачів та методичних матеріалів, які можуть бути використані у

навчальних закладах для підвищення ефективності професійної підготовки студентів. Дослідження спрямоване на вирішення актуальних проблем підготовки спеціалістів з фізичної культури, що має сприяти їхньому професійному зростанню та підвищенню рівня фізичного виховання у суспільстві.

Апробація результатів дослідження. Здійснювалася шляхом публікації основних положень і висновків, у збірнику наукових тез «Фізична культура і спорт: теорія, практика, інновації» (м.Миколаїв, 2025р.) за темою «Сутність професійних якостей у контексті діяльності спеціаліста з фізичної культури».

Структура роботи. Робота містить вступ, три розділи та висновки до них, загальні висновки, список використаних джерел. Основний обсяг тексту викладено на 59 сторінках, загальний обсяг складає 66 сторінок. У роботі міститься 11 таблиць, 3 рисунки. Список використаних джерел складається з 53 найменувань.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ СПЕЦІАЛІСТА З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

1.1. Сутність професійних якостей у контексті діяльності спеціаліста з фізичної культури

Професійна діяльність учителя фізичної культури є багатограним процесом, спрямованим на формування у школярів навичок фізичної активності, здорового способу життя та розвиток їхніх фізичних і моральних якостей. Ця діяльність включає педагогічну, методичну, організаційну, виховну та мотиваційну складові, що забезпечують гармонійний розвиток учнів.

На думку Підгорної В. кардинальне реформування української освіти, створення нових українських шкіл (НУШ) закономірно супроводжується радикальними змінами у всіх видах навчальної діяльності, значно підвищує запит на соціально активну, творчу особистість, здатну самостійно приймати рішення і особисто відповідати за їх реалізацію. Сучасні підходи до утворення виходять з гуманістичної парадигми освіти, яка передбачає забезпечення можливості вибору і самовизначення кожного учасника навчально-виховного процесу, суб'єкт-о'єктних взаємин учителя і учня, що закріплено Законом «Про освіту». Очевидно, що таку освіту може здійснити тільки високо кваліфікована, творча, соціально активна і конкурентоспроможна особистість педагога, орієнтована на гуманістичні цінності, яка здатна самостійно приймати рішення в ситуації вибору та є відповідальною за свої рішення.

Фізичне виховання є найважливішим елементом у системі виховання людини. В цьому аспекті фізичне виховання являє собою освітньо-виховний процес і характеризується принципами, властивими

педагогічному процесу. Педагогічні цінності викладача фізкультури – це система професійних якостей, що визначають успішність педагогічної діяльності. Реформування сучасної освіти висуває нові вимоги до педагогічних кадрів. Педагог завжди був і залишається основним суб'єктом, покликаним вирішувати завдання розвитку освіти, саме педагог є ресурсом підвищення якості освіти [35, с. 147].

Учитель фізичної культури виконує такі основні завдання:

- Формування у школярів інтересу до фізичної активності через залучення до різних видів спорту, ігор та оздоровчих вправ.
- Розвиток фізичних якостей (сила, витривалість, гнучкість, швидкість, координація).
- Пропаганда здорового способу життя, включаючи навчання основам раціонального харчування, боротьбі зі шкідливими звичками, підтримці психологічного благополуччя.
- Організація навчальних занять відповідно до державних стандартів фізичного виховання, створення планів уроків і програм розвитку.
- Індивідуальний підхід до учнів, врахування їхніх фізичних можливостей і стану здоров'я під час підготовки програм.
- Розвиток командної роботи через спортивні змагання, естафети та інші форми колективної діяльності.
- Постійне самовдосконалення, освоєння сучасних методик і технологій навчання.

Учитель фізичної культури також виконує роль вихователя, наставника і мотиватора, сприяючи формуванню у школярів стійких ціннісних орієнтацій на здоровий спосіб життя.

Лелека В. наголошує, що фізичне виховання допомагає формувати особистість студента, готувати його до професійної діяльності, закладати в ньому основні принципи самовиховання, формувати систему знань з

фізичної культури, стимулювати молодь до ведення здорового способу життя, сприяти всебічному розвитку організму.

Однак, внаслідок недооцінки у закладах вищої освіти ролі фізичної культури та спорту, фізичний стан більшості студентів викликає занепокоєння і з кожним роком все більше погіршується. Тому стратегічною метою фізичного виховання студентської молоді повинно бути формування в неї фізичного, морального та психічного здоров'я, усвідомленої потреби у фізичному вдосконаленні та розвитку [27, с. 572].

Прокопова Л. зауважує, що професійна підготовка вчителя фізичної культури характеризується інтегративним станом особистості, яка поєднує оптимальну систему знань, умінь, навичок, потреб, мотивів і здібностей, тобто все те, що складає професійні якості фахівця та його ставлення до педагогічної діяльності [32, с. 338].

Спеціаліст з фізичної культури – це фахівець, який володіє знаннями, навичками та методами організації, проведення та управління фізкультурно-спортивною діяльністю. Його основна мета – формування, підтримка та зміцнення здоров'я різних груп населення, розвиток фізичних якостей, популяризація здорового способу життя та створення умов для всебічного фізичного розвитку.

Основні напрями діяльності спеціаліста з фізичної культури включають:

- організацію занять фізичної культури в освітніх, оздоровчих або спортивних закладах;
- проведення індивідуальних та групових тренувань;
- планування й реалізацію програм фізичного виховання;
- підготовку спортивних команд або окремих спортсменів;
- використання сучасних методик та технологій для розвитку фізичних якостей і психоемоційного благополуччя;

- профілактику та корекцію функціональних порушень у різних вікових групах через фізичну активність;
- популяризацію здорового способу життя.

Спеціаліст з фізичної культури повинен мати широкий спектр знань із педагогіки, фізіології, анатомії, психології, методики тренувального процесу та менеджменту в галузі спорту. Його діяльність важлива для підвищення якості життя населення, розвитку фізичної активності та запобігання захворюванням, пов'язаним із недостатньою рухливістю.

У статті Самсутіної О. знаходимо таку думку, що професійні функціональні компетентності вчителів фізичної культури – це інтегративні характеристики особистісних і професійних якостей студентів вищих навчальних закладів, які дозволяють їм реалізовувати загальнопедагогічні (навчальну, виховну, організаційну, розвивальну, планувальну, контрольну, комунікативну, дослідницьку) та специфічні (функцію допомоги та страхівки при виконанні учнями фізичних вправ, здоров'язбережувальну, профілактичну та суддівську) функції вчителя фізичної культури у педагогічній діяльності у загальноосвітньому навчальному закладі [34, с. 232].

У праці Іваній І. знаходимо таку інформацію: у формуванні компетенції вирішальну роль відіграє не тільки зміст освіти, а й організація освітнього процесу, освітні технології, уключаючи самостійну роботу студентів тощо. Треба підкреслити узагальнений, інтегральний характер поняття «компетенція» стосовно понять «знання, уміння», «навички»:

- компетентність – це інтегрована характеристика якостей особистості, результат підготовки випускника ВНЗ для виконання діяльності в певних професійних та соціально-особистісних предметних областях (компетенціях), який визначається необхідним обсягом і рівнем знань та досвіду в певному виді діяльності;

- компетенція включає знання й розуміння (теоретичне знання академічної області, здатність знати та розуміти), знання як діяти (практичне й оперативне застосування знань до конкретних ситуацій), знання як бути (цінності як невід’ємна частина способу сприйняття та життя з іншими в соціальному контексті). Це предметна область, у якій індивід добре обізнаний і в якій він проявляє готовність до виконання діяльності;
- ключові компетенції (міжпредметні та надпредметні), що визначаються як здатність людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні, культуродоцільні види діяльності, ефективно розв’язувати актуальні індивідуальні, соціальні та інші проблеми;
- професійні компетенції – це компетенції (загальнопрофесійні; спеціалізовано-професійні), які мають узагальнений характер, притаманний професіоналу й визначаються вимогами конкретних професійних стандартів на основі європейських аналогів та кваліфікаційною характеристикою професії працівника [14, с. 42].

Компетентність – це інтегрована характеристика особистості, що відображає здатність ефективно виконувати певну діяльність, використовуючи знання, уміння, навички, досвід, цінності та особисті якості. Вона включає не лише знання в конкретній галузі, але й здатність їх застосовувати в реальних умовах, приймати рішення, адаптуватися до змін і діяти у відповідності до професійних, соціальних та етичних норм.

Компетентність охоплює кілька основних компонентів (таблиця 1.1.):

Таблиця 1.1.

Основні компоненти компетентності

<i>Основний компонент</i>	<i>Його змістова характеристика</i>
Знання	Теоретичний фундамент у певній сфері
Практичні навички	Здатність використовувати знання для виконання завдань

Мотивація та цінності	Свідоме ставлення до діяльності, орієнтоване на досягнення високих результатів
Особистісні якості	Відповідальність, комунікабельність, креативність, стресостійкість
Соціальні навички	Здатність працювати в команді, ефективно спілкуватися, вирішувати конфлікти

Компетентність формується у процесі навчання, практичного досвіду та постійного самовдосконалення. У сучасному світі вона є ключовим показником професійної підготовленості та успішності в різних сферах діяльності.

Компетентність вчителя фізичної культури – це інтегральна якість педагога, яка відображає його здатність ефективно організовувати, проводити й оцінювати освітній процес у сфері фізичного виховання, сприяючи всебічному фізичному, інтелектуальному, емоційному та соціальному розвитку учнів. Вона поєднує професійні знання, практичні уміння, педагогічні та комунікативні навички, а також особисті якості вчителя.

Ключові компоненти компетентності вчителя фізичної культури:

- *Предметна компетентність* – глибокі знання в галузі фізичного виховання, анатомії, фізіології, методики тренувань, оздоровчих технологій і правил проведення спортивних занять.
- *Методична компетентність* – здатність планувати й реалізовувати навчально-виховний процес із використанням сучасних методик, інноваційних технологій та інтерактивних форм навчання.
- *Психолого-педагогічна компетентність* – розуміння вікових, індивідуальних і психофізіологічних особливостей учнів, уміння створювати мотивуючу атмосферу та коригувати поведінку дітей.

- *Комунікативна компетентність* – здатність до ефективного спілкування з учнями, колегами та батьками, формування взаємодовіри та підтримки.
- *Організаційна компетентність* – уміння організувати навчальний процес, забезпечити безпеку під час занять, створити умови для активної участі кожного учня.
- *Інформаційно-технологічна компетентність* – використання сучасних цифрових ресурсів та технологій для підвищення якості навчання.
- *Креативність та адаптивність* – здатність знаходити нові підходи, адаптувати методику занять до умов і можливостей учнів.

Компетентний учитель фізичної культури не лише забезпечує якісне навчання, але й відіграє важливу роль у формуванні ціннісних орієнтацій учнів, їхнього ставлення до здорового способу життя та фізичної активності.

Професійні якості вчителя фізичної культури – це сукупність особистісних і фахових характеристик, які визначають його здатність ефективно виконувати професійні обов'язки, організовувати фізкультурно-освітній процес і сприяти гармонійному фізичному, моральному та емоційному розвитку учнів [22, с. 144].

Ці якості забезпечують успішність педагогічної діяльності й залежать від рівня освіти, практичного досвіду та особистісної мотивації.

До основних професійних якостей вчителя фізичної культури належать (таблиця 1.2.):

Таблиця 1.2.

Основні професійні якості вчителя фізичної культури

<i>Професійна якість</i>	<i>Її характеристика</i>
Фахові знання та навички	Розуміння методів і принципів фізичного виховання, знання анатомії, фізіології,

	основ спортивної медицини та оздоровчих технологій.
Педагогічна майстерність	Уміння мотивувати учнів до занять фізичною культурою, адаптувати завдання до їхніх індивідуальних можливостей та створювати сприятливе освітнє середовище.
Комунікативні навички	Здатність встановлювати контакт із дітьми, батьками та колегами, ефективно вирішувати конфлікти, підтримувати позитивний мікроклімат.
Фізична підготовленість	Високий рівень власних фізичних здібностей, який слугує прикладом для учнів і мотивує їх до активності.
Організаторські здібності	Уміння планувати й проводити уроки, спортивні заходи, забезпечувати безпеку на заняттях і підтримувати дисципліну.
Емоційна стійкість	Здатність зберігати спокій у стресових ситуаціях, уникати конфліктів і забезпечувати комфортну атмосферу для учнів.
Моральні та етичні якості	Відповідальність, чесність, справедливість, які сприяють вихованню в учнів високих моральних стандартів.
Креативність і адаптивність	Здатність впроваджувати інноваційні методики, швидко адаптуватися до змін і знаходити творчі рішення.

Професійні якості вчителя фізичної культури є основою для ефективної реалізації освітньо-виховних завдань і сприяють популяризації здорового способу життя серед учнів.

У науковій статті Чепелюк А. знаходимо таку інформацію що педагогічні здібності майбутнього вчителя фізичної культури проявляються у: педагогічному уявленні, психологічній стійкості, професійній етиці,

сугестивних і перцептивних здібностях, емпатії, артистизмі, культурі мови і спілкування, гуманізмі, захопленні фізичною культурою і спортом.

До індивідуальних здібностей вчителя фізичної культури, на думку науковців-дослідників слід віднести:

- творчий характер мислення,
- уміння розмірковувати і оцінювати професійні ситуації,
- виявляти ініціативу у виконанні завдань,
- розуміння особистісної відповідальності за результати навчально-виховного процесу.

З аналізу літературних джерел до науково-педагогічних якостей вчителя фізичної культури відносять:

- професійну працездатність,
- науковий пошук,
- педагогічну спостережливість,
- високу культуру мови та мовлення [41, с. 276].

Роль професійних якостей у контексті діяльності спеціаліста з фізичної культури є ключовою, оскільки вони визначають ефективність виконання фахових обов'язків, досягнення освітньо-виховних цілей і позитивний вплив на фізичний та емоційний розвиток учнів або клієнтів.

Професійні якості сприяють:

1. Ефективній організації процесу навчання та тренування. Високий рівень методичних, анатомо-фізіологічних і педагогічних знань дозволяє спеціалісту з фізичної культури підбирати оптимальні методи й засоби фізичного виховання відповідно до вікових, фізичних і психоемоційних особливостей підопічних.

2. Формуванню позитивного ставлення до фізичної активності. Спеціаліст із розвиненими комунікативними навичками та особистим прикладом сприяє мотивації до регулярних занять, підвищенню інтересу до спорту й здорового способу життя.

3. Забезпеченню безпеки та ефективності тренувального процесу. Висока фізична підготовка, дисциплінованість і організаторські здібності дозволяють спеціалісту створювати умови для безпечного виконання вправ, попередження травм і перевантажень.

4. Розвитку етичних і моральних якостей підопічних. Завдяки відповідальності, терплячості й справедливості фахівець формує у вихованців повагу до себе, до інших людей і до здоров'я як цінності.

5. Інтеграції інноваційних підходів. Креативність та адаптивність дозволяють спеціалісту використовувати сучасні технології, інтерактивні методи та новітні форми тренувального процесу, які відповідають вимогам часу.

6. Підвищенню авторитету професії. Особисті й професійні якості спеціаліста з фізичної культури визначають його репутацію, рівень довіри та вплив на формування культури здорового способу життя в суспільстві [36, с. 229].

Таким чином, професійні якості спеціаліста з фізичної культури не лише забезпечують ефективність його діяльності, але й створюють основу для розвитку фізичного, психічного та соціального благополуччя підопічних. Вони є невід'ємною складовою успішної реалізації освітньо-виховних і оздоровчих завдань.

1.2. Педагогічні та психологічні аспекти формування професійних якостей

Педагогічні аспекти формування професійних якостей стосуються цілеспрямованого процесу розвитку у майбутніх фахівців необхідних особистісних і професійних характеристик, що забезпечують ефективне виконання професійних обов'язків. Цей процес базується на інтеграції

педагогічних методів, засобів і підходів, які сприяють формуванню знань, умінь, навичок, цінностей і установок.

Основні педагогічні аспекти:

1. *Комплексний підхід до навчання.* Формування професійних якостей вимагає взаємодії теоретичних знань із практичною діяльністю. Наприклад, майбутній спеціаліст з фізичної культури має не лише знати методику викладання, але й уміти застосовувати її на практиці.

2. *Мотивація до саморозвитку.* Педагоги повинні створювати умови, що стимулюють студентів до особистісного та професійного самовдосконалення, підвищення рівня своєї компетентності та розвитку нових навичок.

3. *Практико-орієнтоване навчання.* Активне залучення студентів до професійної діяльності через практику, стажування, участь у спортивних заходах і тренувальних сесіях сприяє зміцненню професійних якостей.

4. *Індивідуалізація навчального процесу.* Урахування індивідуальних особливостей, рівня підготовки та інтересів студентів дозволяє краще адаптувати навчальні програми до їхніх потреб і сприяти гармонійному розвитку професійних якостей.

5. *Використання інтерактивних методів.* Інтерактивні форми навчання, такі як тренінги, ділові ігри, моделювання професійних ситуацій, дискусії та проєктна діяльність, сприяють формуванню важливих комунікативних, організаційних і аналітичних навичок.

6. *Рефлексія.* Важливим аспектом є навчання студентів аналізувати свою діяльність, оцінювати власні досягнення та виявляти напрями для вдосконалення.

7. *Формування ціннісних орієнтацій.* Педагогічний вплив має бути спрямований на розвиток етичних принципів, відповідальності, толерантності, поваги до інших і до професії.

8. *Професійний приклад педагога.* Викладачі відіграють роль наставників, чий приклад може мотивувати студентів до розвитку особистісних і професійних якостей [27, с. 168].

Таким чином, педагогічні аспекти формування професійних якостей включають систематичну роботу з навчання, мотивації та розвитку особистості студента. Вони є основою для підготовки компетентних, відповідальних і творчих фахівців, здатних успішно виконувати професійні завдання.

Психологічні аспекти формування професійних якостей охоплюють процес розвитку особистісних характеристик і психічних властивостей, необхідних для успішного виконання професійних завдань. Вони ґрунтуються на врахуванні психологічних особливостей людини, її мотивації, емоційної сфери, когнітивних процесів та міжособистісних взаємодій.

Основні психологічні аспекти:

1. *Мотивація до професійного саморозвитку.* Формування професійних якостей значною мірою залежить від внутрішньої мотивації людини досягати успіху, вдосконалювати свої вміння та знання. Важливо стимулювати у студентів інтерес до професійної діяльності та бажання реалізувати свої здібності.

2. *Самоусвідомлення та рефлексія.* Усвідомлення своїх сильних і слабких сторін, аналіз професійного досвіду та помилок сприяють ефективному розвитку необхідних якостей. Педагогічний процес має сприяти рефлексивному мисленню студентів.

3. *Розвиток стресостійкості.* Професійна діяльність нерідко супроводжується стресовими ситуаціями, тому важливим аспектом є розвиток здатності контролювати свої емоції, зберігати спокій і приймати виважені рішення в складних умовах.

4. *Формування емоційного інтелекту.* Здатність розуміти свої емоції та емоції інших людей, а також ефективно їх використовувати для досягнення професійних цілей, є важливою складовою професійної компетентності [23, с. 47].

5. *Розвиток когнітивних здібностей.* Успішна професійна діяльність потребує розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей, креативності та здатності до швидкого прийняття рішень.

6. *Формування комунікативних навичок.* Взаємодія з колегами, клієнтами чи учнями вимагає розвитку вмінь активно слухати, ясно висловлювати думки, будувати довірливі стосунки та конструктивно вирішувати конфлікти.

7. *Психологічна адаптивність.* Здатність швидко пристосовуватися до змін, приймати нові умови та знаходити ефективні рішення є важливим аспектом професійного зростання.

8. *Розвиток відповідальності та самоконтролю.* Професійні якості тісно пов'язані зі здатністю брати на себе відповідальність за результати своєї роботи та контролювати власну діяльність.

9. *Формування позитивної Я-концепції.* Упевненість у собі, адекватна самооцінка та позитивне сприйняття своєї професійної ролі сприяють мотивації до досягнень і впевненості у своїх силах.

10. *Соціально-психологічний розвиток.* Робота в команді, вміння враховувати інтереси інших людей і співпрацювати з ними є важливими аспектами, що сприяють ефективній професійній діяльності.

Ковальчук Л. стверджує, що професійний імідж майбутнього фахівця фізичного виховання – це імідж, який він формує й відшліфовує не тільки протягом своєї професійної діяльності, а й упродовж усього життя, опираючись при цьому на отриману спеціальну підготовку у вищому навчальному закладі та власний практичний досвід. Професійний імідж моделюється також під впливом зовнішнього оточення, зокрема

конкретного професійного середовища, у якому перебуває фахівець, і віддзеркалює результати його систематичної роботи над собою в період становлення творчої особистості [17, с. 62].

Формування професійних якостей через психологічні аспекти потребує комплексного підходу, врахування індивідуальних особливостей кожного студента, підтримки позитивного психологічного клімату та використання інтерактивних і рефлексивних методів навчання. Це дозволяє підготувати гармонійно розвиненого фахівця, здатного адаптуватися до сучасних вимог професії.

Формування професійних якостей учителів фізичної культури ґрунтується на дотриманні низки педагогічних принципів, які забезпечують ефективний розвиток їхньої компетентності, особистісних і професійних якостей. Основними принципами є (таблиця 1.3.):

Таблиця 1.3.

***Основні принципи формування професійних якостей вчителя
фізичної культури***

<i>Назва принципу</i>	<i>Його характеристика</i>
Принцип системності та послідовності	Формування професійних якостей має бути організовано як цілісний процес, що передбачає логічну послідовність у розвитку знань, умінь і навичок. Це означає, що професійні якості розвиваються на основі взаємозв'язку теоретичних і практичних компонентів освіти.
Принцип індивідуального підходу	Урахування індивідуальних особливостей майбутніх учителів, їхніх здібностей, рівня підготовки, інтересів і мотивів. Це дозволяє створити умови для найбільш ефективного розвитку особистісного потенціалу кожного.

Принцип єдності теорії та практики	Формування професійних якостей неможливе без інтеграції теоретичних знань і практичної діяльності. Важливою складовою є педагогічна практика, де майбутні фахівці закріплюють свої навички та перевіряють знання у реальних умовах.
Принцип мотивації і активності	Залучення студентів до активної участі у навчальному процесі, розвиток їхньої внутрішньої мотивації до самовдосконалення, вивчення інноваційних технологій фізичного виховання, а також до постійного професійного розвитку.
Принцип гуманізму і емпатії	Розвиток уміння будувати взаємини з учнями на основі поваги, довіри, взаєморозуміння. Це сприяє формуванню таких якостей, як толерантність, доброзичливість і здатність враховувати індивідуальні потреби учнів.
Принцип варіативності і інноваційності	Опанування сучасних методик і технологій фізичного виховання. Учителі фізичної культури мають бути готовими до застосування інноваційних підходів для підвищення ефективності своєї діяльності.
Принцип рефлексії	Майбутній учитель має навчитися аналізувати свою професійну діяльність, оцінювати її ефективність і вдосконалювати свою роботу на основі отриманого досвіду.
Принцип інтеграції знань	Підготовка майбутніх учителів фізичної культури передбачає поєднання знань із педагогіки, психології, анатомії, фізіології та методики викладання фізичної культури для формування всебічної компетентності.

Дотримання цих принципів забезпечує комплексний підхід до формування професійних якостей, що дозволяє майбутньому вчителю фізичної культури бути ефективним, сучасним і адаптивним фахівцем.

1.3. Вимоги до професійної підготовки спеціалістів з фізичної культури у сучасних умовах

Вимоги до професійної підготовки спеціалістів з фізичної культури у сучасних умовах враховують потребу в підготовці висококваліфікованих, мобільних, компетентних фахівців, здатних адаптуватися до змінних умов професійної діяльності та відповідати викликам сучасного суспільства [14, с. 46]. Основні вимоги:

1. Фахова компетентність. Спеціаліст має володіти ґрунтовними знаннями в галузі фізичної культури, спорту, педагогіки, фізіології, анатомії, психології, а також методиками проведення занять для різних вікових і соціальних груп.

2. Педагогічні навички. Важливою є здатність ефективно викладати матеріал, мотивувати учнів чи студентів до занять фізичною культурою, індивідуально підходити до кожного та формувати позитивне ставлення до здорового способу життя.

3. Знання сучасних технологій. Фахівці повинні бути ознайомлені з цифровими та інформаційно-комунікаційними технологіями для організації навчального процесу, дистанційних занять, використання фітнес-додатків, відеоуроків і онлайн-тренувань.

4. Інноваційність та творчість. Здатність впроваджувати сучасні методики, засоби оздоровлення, інноваційні форми тренувань та рекреаційних технологій є необхідною умовою для підвищення ефективності фізичного виховання.

5. Знання у сфері здоров'я. Спеціалісти з фізичної культури мають розуміти принципи здорового способу життя, профілактики захворювань, реабілітації та фізичної терапії.

6. Комунікативні навички. Уміння взаємодіяти з учнями, студентами, колегами, батьками та громадськістю є важливим компонентом професійної підготовки.

7. Етична та соціальна відповідальність. Дотримання професійної етики, толерантність, виховання культури взаємин і поваги до різних соціальних, культурних та індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

8. Фізична підготовка. Власна фізична форма є важливим аспектом, оскільки викладач фізичної культури має бути прикладом для своїх учнів та студентів.

9. Міждисциплінарність. Спеціаліст повинен розуміти взаємозв'язок фізичної культури з іншими науками, такими як медицина, психологія, педагогіка, менеджмент тощо, що забезпечує системний підхід до професійної діяльності.

10. Готовність до навчання протягом життя. Постійний професійний розвиток, участь у тренінгах, курсах підвищення кваліфікації, опанування нових методик і технологій – обов'язкові вимоги для сучасного фахівця.

11. Глобалізаційна компетентність. Здатність працювати в мультикультурному середовищі, володіння іноземними мовами для обміну досвідом і співпраці з міжнародними партнерами.

Отраченко О. зауважує, що стратегічна орієнтація України на поширення інноваційних процесів в освітній процес закладів вищої освіти поглиблює протиріччя між вимогами суспільства до особистості й професійної діяльності педагога та наявним рівнем його підготовки. Отже, основними проблемами в заладах вищої освіти є: недостатня профільна

підготовка молодшої людини у системі заклад загальної середньої освіти – заклад вищої освіти; невідповідність вимог, що висуваються до сучасного фахівця ринком праці та змісту навчання (знань, практичних умінь та професійних навичок) й навчально-методичного забезпечення; недосконала та переважно традиційна система методів навчання; оцінки рівня професійної підготовки фахівця, який не відповідає вимогам ринку праці та роботодавців; недосконалість і недостатність науково-методичного забезпечення моніторингу і контролю (поточного, підсумкового) якості професійної підготовки фахівця, системи ефективних діагностичних методик для оцінки рівня професійної підготовки студентів та ін. [29, с. 223].

Сучасні умови вимагають від спеціалістів із фізичної культури не лише професійної майстерності, але й здатності до адаптації, критичного мислення, лідерства та відповідальності. Відповідність цим вимогам забезпечує ефективність їхньої роботи й високий рівень фізичного виховання.

Професійний імідж вчителя фізичної культури — це комплекс характеристик, які створюють у учнів, колег, батьків і суспільства загальне уявлення про фахівця. Імідж вчителя фізичної культури формується на основі його професійної компетентності, поведінки, ставлення до своєї роботи, учнів і здорового способу життя. Такий вчитель має бути не тільки фахівцем у галузі фізичної культури, а й лідером, мотиватором, здатним надихати учнів на активність, здоровий спосіб життя та досягнення високих результатів. Важливими аспектами професійного іміджу є зовнішній вигляд вчителя, який повинен відповідати вимогам професії, а також його поведінка в навчальному процесі, що відображає його рівень педагогічної майстерності та особистісних якостей. Вчитель має бути прикладом для учнів, демонструючи власну фізичну підготовленість, дисциплінованість, відповідальність і уважність до потреб кожного учня [24].

Імідж вчителя фізичної культури також включає його здатність організовувати ефективний навчальний процес, підтримувати позитивну атмосферу на уроках, створювати умови для розвитку фізичних і моральних якостей учнів. Важливою складовою є взаємодія з батьками та колегами, а також готовність постійно вдосконалювати свої знання і навички, слідкувати за новими трендами в галузі фізичної культури і спорту. Загалом, професійний імідж вчителя фізичної культури є важливим чинником для успішної реалізації освітнього процесу, підвищення мотивації учнів і популяризації здорового способу життя серед молоді.

Професійний імідж учителя фізичної культури складається з різних аспектів, які формують його позитивне сприйняття учнями, колегами та суспільством. Основними аспектами професійного іміджу є (таблиця 1.4.):

Таблиця 1.4.

***Складові компоненти професійного іміджу
вчителя фізичної культури***

<i>Складовий компонент іміджу</i>	<i>Його змістова характеристика</i>
Зовнішній вигляд	Учитель фізичної культури має бути прикладом для учнів, демонструючи доглянутий зовнішній вигляд, фізичну форму, охайність і відповідність професійного дрес-коду. Його зовнішність повинна мотивувати до здорового способу життя.
Комунікативна компетентність	Здатність ефективно спілкуватися з учнями, колегами та батьками. Учитель фізичної культури повинен демонструвати ввічливість, відкритість, доброзичливість і вміння налагоджувати контакт у різних ситуаціях.

Фахова компетентність	Глибокі знання предмета, уміння застосовувати сучасні методики навчання та виховання, а також здатність демонструвати вправи й техніки, що відповідають високому рівню майстерності.
Професійна етика	Дотримання норм поведінки в професійній діяльності, повага до учнів, колег та своєї професії. Учитель має бути взірцем моральності й доброчесності.
Педагогічна майстерність	Здатність організовувати уроки на високому рівні, залучати учнів до активної участі, підтримувати дисципліну та мотивувати до занять фізичною культурою.
Психологічна стійкість	Учитель фізичної культури повинен демонструвати емоційну рівновагу, толерантність, стресостійкість і здатність вирішувати конфліктні ситуації без ескалації напруги.
Особистісні якості	Серед важливих особистісних рис – харизма, лідерські здібності, ентузіазм, відповідальність, впевненість у собі, енергійність і позитивний настрій
Креативність та інноваційність	Готовність учителя використовувати сучасні технології, інноваційні методи викладання, створювати цікаві заняття, інтегрувати в уроки нестандартні підходи та ігрові форми роботи.
Здатність до самовдосконалення	Постійна робота над собою: підвищення кваліфікації, участь у професійних тренінгах, вивчення нових методик і тенденцій у сфері фізичного виховання.
Соціальний імідж	Учитель фізичної культури часто є учасником спортивних заходів, змагань, громадських ініціатив, що формує його авторитет серед учнів та громади як активного й свідомого громадянина

Ці аспекти визначають успішність і престиж учителя фізичної культури, його вплив на учнів і результативність професійної діяльності.

Професійне самовдосконалення вчителя фізичної культури – це безперервний процес підвищення рівня професійної компетентності, розвитку особистісних і педагогічних якостей, необхідних для ефективного виконання професійних обов’язків [17, с. 63].

Основні аспекти самовдосконалення:

1. *Підвищення кваліфікації.* Участь у курсах, семінарах, тренінгах, майстер-класах та інших формах професійного навчання. Це дозволяє вчителю знайомитися з новими методиками викладання, сучасними тенденціями у сфері фізичного виховання та інноваційними підходами.

2. *Самоосвіта.* Вивчення сучасної літератури, статей, досліджень у галузі фізичної культури, спорту, педагогіки та психології. Аналіз матеріалів допомагає інтегрувати актуальні знання в практичну діяльність.

3. *Використання інноваційних технологій.* Застосування цифрових засобів, інтерактивних платформ, додатків для організації уроків і контролю фізичних досягнень учнів.

4. *Професійна рефлексія.* Аналіз власної педагогічної діяльності, оцінка результативності застосованих методик і підходів, пошук шляхів для вдосконалення уроків.

5. *Розвиток фізичної форми.* Збереження високого рівня фізичної підготовки, участь у спортивних заходах, власний приклад для учнів.

6. *Комунікативний розвиток.* Розвиток навичок ефективного спілкування, встановлення контактів із колегами, батьками та учнями.

7. *Психологічна стійкість.* Робота над емоційною саморегуляцією, розвиток стресостійкості, вміння вирішувати конфліктні ситуації.

8. *Участь у професійних спільнотах.* Взаємодія з колегами через освітні форуми, соціальні мережі, участь у педагогічних конкурсах та проєктах.

9. *Творчий підхід.* Інтеграція нестандартних ідей у навчальний процес, створення авторських програм, використання ігрових форм навчання.

10. *Робота над іміджем.* Формування позитивного професійного іміджу через активну участь у громадській діяльності, організацію спортивних заходів і популяризацію здорового способу життя.

Самовдосконалення дозволяє вчителю фізичної культури залишатися актуальним у своїй професії, мотивувати учнів до занять спортом, формувати у них цінності здорового способу життя й забезпечувати якісну освіту [11].

Підвищення кваліфікації вчителя фізичної культури – це процес удосконалення знань, умінь, навичок та компетенцій, спрямований на підвищення ефективності професійної діяльності вчителя відповідно до сучасних вимог освіти.

Мета підвищення кваліфікації

- Оновлення знань про сучасні методи та засоби викладання фізичної культури.
- Формування вміння використовувати інноваційні технології у навчальному процесі.
- Підвищення педагогічної майстерності.
- Зміцнення особистісного та професійного потенціалу.

На основні аналізу науково-методичної літератури ми сформулювали основні напрями підвищення кваліфікації вчителя фізичної культури (таблиця 1.5.):

Таблиця 1.5.

Основні напрями підвищення кваліфікації

<i>Напрямок підвищення кваліфікації</i>	<i>Його характеристика</i>
Освоєння нових методик викладання	Знайомство з сучасними підходами до організації уроків фізичної культури, впровадження ігрових методів, рухливих ігор та інтерактивних технік.
Вивчення інноваційних технологій	Застосування інформаційно-комунікаційних засобів, цифрових додатків для планування уроків, моніторингу фізичних показників учнів.
Опанування оздоровчо-рекреаційних технологій	Використання сучасних підходів до збереження та зміцнення здоров'я учнів, розвиток інтересу до активного способу життя.
Розвиток психолого-педагогічних компетенцій	Формування навичок роботи з учнями різного віку та рівня підготовки, управління груповою динамікою, створення комфортної емоційної атмосфери на уроках.
Участь у тренінгах і семінарах	Залучення до програм підвищення кваліфікації на базі освітніх закладів, спортивних організацій та інших установ.
Співпраця з професійними спільнотами	Участь у педагогічних конкурсах, форумах, науково-практичних конференціях, що дає змогу обмінюватися досвідом із колегами.
Самоосвіта	Вивчення професійної літератури, нормативних документів, нових досліджень у сфері фізичної культури та спорту.
Розвиток фізичної форми	Підтримка власного рівня фізичної підготовки через заняття спортом, участь у змаганнях, демонстрація особистого прикладу для учнів.

Форми підвищення кваліфікації

- Курси та тренінги підвищення кваліфікації.
- Майстер-класи від провідних фахівців.
- Онлайн-курси, вебінари, лекції.
- Стажування в спортивних організаціях чи закладах освіти.
- Участь у професійних проєктах та програмах обміну досвідом.

Регулярне підвищення кваліфікації є важливою умовою професійного розвитку вчителя фізичної культури, що дозволяє відповідати сучасним освітнім стандартам та ефективно вирішувати завдання фізичного виховання учнів.

Висновки до 1 розділу

Особистість учителя фізичної культури є ключовим фактором успішності навчально-виховного процесу, адже саме його професійні, морально-етичні, комунікативні та фізичні якості формують позитивний вплив на учнів. Учитель фізичної культури повинен бути зразком здорового способу життя, демонструвати високий рівень фізичної підготовленості, відповідальність, доброзичливість і педагогічну майстерність. Він повинен володіти здатністю мотивувати учнів до занять фізичною культурою, розуміти їхні індивідуальні особливості та підтримувати їх у досягненні фізичного і психологічного розвитку.

Особистість такого вчителя має вирізнятися терплячістю, емпатією, творчістю та здатністю адаптувати свої методики до потреб учнів різного віку та фізичних можливостей. Педагогічна діяльність вимагає від учителя глибокого знання фізіології, анатомії, психології, а також вміння застосовувати ці знання на практиці, використовуючи сучасні технології та інноваційні підходи. Учитель фізичної культури також виконує роль вихователя, спрямовуючи учнів на формування життєвих цінностей, таких

як здоров'я, дисципліна, командна робота, відповідальність і прагнення до саморозвитку.

Таким чином, особистість учителя фізичної культури є поєднанням професійних компетенцій, моральних якостей і педагогічних умінь, що забезпечує ефективну взаємодію з учнями та сприяє їхньому всебічному розвитку.

Професійні компетентності вчителя фізичної культури – це сукупність знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій і особистісних якостей, які забезпечують ефективну організацію навчально-виховного процесу та сприяють всебічному розвитку учнів. Учитель фізичної культури повинен володіти предметною компетентністю, що охоплює глибокі знання з анатомії, фізіології, теорії й методики фізичного виховання, сучасних тренувальних технологій та інноваційних методик. Важливим компонентом є методична компетентність, яка включає вміння планувати й проводити заняття, адаптувати навчальні програми до вікових і фізичних особливостей учнів, мотивувати їх до активного способу життя.

Комунікативна компетентність дозволяє вчителю ефективно взаємодіяти з учнями, батьками та колегами, створювати комфортне психологічне середовище на уроках, вирішувати конфлікти й підтримувати дисципліну. Соціально-виховна компетентність передбачає здатність формувати в учнів ціннісне ставлення до здоров'я, командної роботи, відповідальності та дисципліни. Психолого-педагогічна компетентність включає розуміння особливостей розвитку дітей і підлітків, вміння адаптувати свої методи до їхніх індивідуальних потреб.

Також важливою є цифрова компетентність, яка передбачає використання сучасних технологій для організації навчання, особливо в умовах дистанційного навчання. Учитель повинен бути готовим до саморозвитку, підвищення кваліфікації, впровадження новітніх тенденцій у своїй роботі, демонструючи приклад професійного зростання й здорового

способу життя. Професійні компетентності вчителя фізичної культури забезпечують високу якість освітнього процесу та формування в учнів стійкої мотивації до фізичної активності.

РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ

2.1. Методи дослідження професійних якостей майбутніх фахівців

Методи дослідження професійних якостей майбутніх фахівців є важливим інструментом для оцінки рівня їхньої підготовленості та готовності до виконання професійних обов'язків. До основних методів, які ми обрали для проведення нашого експериментального дослідження належать:

1. **Анкетування та опитування:** цей метод дозволив зібрати інформацію про професійні якості студентів шляхом надання їм анкет чи запитань, які стосуються їхніх знань, вмінь, навичок і ставлення до професії. Анкетування дало змогу виявити думки студентів про їхній рівень підготовки та відносини до обраної спеціальності.

2. **Тести та контрольні завдання:** ці методи використовувались для оцінки знань та навичок студентів з конкретних дисциплін. Тести були теоретичними, практичними або комбінованими, що дає можливість виявити не тільки знання, але й здатність застосовувати їх у різних ситуаціях.

3. **Метод спостереження:** цей метод полягав в безпосередньому спостереженні за студентами під час виконання практичних завдань, спортивних тренувань або професійної діяльності. Спостереження дозволило нам оцінити практичні навички, рівень комунікації, взаємодії в колективі, а також професійну поведінку студентів.

4. **Інтерв'ю:** інтерв'ю є ефективним методом для глибокого вивчення індивідуальних характеристик студента, його мотивації, цілей у професії, а також самооцінки професійних якостей. Цей метод дав нам

можливість отримати більш детальну інформацію про професійну підготовленість.

5. **Метод самостійної роботи:** у рамках цього методу студенти виконували завдання, які самостійно планували і реалізовували. Оцінка їхньої здатності до самоосвіти, ініціативності, здатності до самоконтролю і самовдосконалення є важливими аспектами дослідження професійних якостей.

6. **Аналіз результатів діяльності:** цей метод передбачав вивчення результатів навчальної та практичної діяльності студентів, зокрема їхніх досягнень у спорті, проведених заняттях фізичної культури чи інших активностях. На основі цих результатів ми оцінили рівень розвитку професійних якостей, таких як дисципліна, стійкість до стресу, здатність працювати в команді.

7. **Моделювання професійних ситуацій:** цей метод полягав в створенні навчальних ситуацій, що максимально наближені до реальних умов професійної діяльності, де студентам потрібно застосовувати свої знання та навички для вирішення конкретних проблем.

Використання цих методів дозволило комплексно оцінити професійні якості майбутніх фахівців, визначити рівень їх готовності до роботи в реальних умовах та на основі отриманих даних внести корективи у процес професійної підготовки.

2.2. Організація експериментального дослідження

Організація нашого експериментального дослідження щодо формування професійних якостей вчителя фізичної культури передбачає кілька етапів, включаючи планування, реалізацію, збору даних і їх аналіз.

1. Мета і завдання дослідження

- **Мета:** визначити ефективність різних методів формування професійних якостей у майбутніх вчителів фізичної культури.

- **Завдання:** вивчити ключові професійні якості, необхідні для вчителя фізичної культури, а також визначити методи їх формування через навчальний процес.

2. Гіпотеза дослідження

Гіпотеза полягає в тому, що застосування певних методик (інтерактивні методи, практична діяльність, рольові ігри тощо) під час підготовки студентів до професії вчителя фізичної культури дозволяє ефективно формувати їхні професійні якості.

3. Вибір групи дослідження

- **Експериментальна група:** студенти, які проходили навчання з використанням нових методів формування професійних якостей (активні форми навчання, практичні тренінги, моделювання ситуацій).

- **Контрольна група:** студенти, які проходили традиційний курс підготовки з акцентом на теоретичні дисципліни.

4. Методи дослідження

- **Тестування:** для оцінки рівня професійних якостей студентів до та після експерименту.

- **Спостереження:** за поведінкою та взаємодією студентів на заняттях.

- **Інтерв'ю та анкети:** для вивчення самооцінки студентів щодо їхніх професійних якостей та рівня розвитку.

- **Аналіз результатів діяльності:** оцінка досягнень студентів у практичних заняттях з фізичної культури, їхніх взаємодій з іншими учасниками процесу навчання.

5. Етапи проведення експерименту

- **Підготовчий етап:**

- Визначення цілей та завдань дослідження.

- Формулювання гіпотези.
- Вибір та підготовка групи дослідження.
- Розробка програми дослідження та методичних матеріалів.
- **Етап проведення експерименту:**
 - Організація та проведення навчальних занять з використанням різних методик формування професійних якостей.
 - Включення в навчальний процес інтерактивних методів, таких як тренінги, рольові ігри, групові проекти.
 - Спостереження за активністю студентів, їхнім відгуками, збирання даних.
- **Підсумковий етап:**
 - Збір та аналіз результатів: оцінка рівня розвитку професійних якостей після застосування запропонованої методики.
 - Проведення повторного тестування та аналіз самооцінки студентів.
 - Порівняння результатів експериментальної та контрольної груп.

6. Обробка та аналіз результатів

На цьому етапі нами було проведено порівняння даних контрольної та експериментальної груп, зокрема, щодо:

- Зміни в рівні професійних якостей (комунікативні, організаторські, педагогічні тощо).
- Виявлення ефективності використаних методик для формування цих якостей.
- Оцінка рівня мотивації студентів до професії.

7. Висновки та рекомендації

На основі проведеного експерименту ми зробили висновки щодо ефективності застосованих методик у формуванні професійних якостей у студентів. Зокрема, вказали переваги інтерактивних методів і практичних

занять, а також рекомендації для вдосконалення педагогічного процесу в підготовці майбутніх вчителів фізичної культури.

Такий підхід до організації експерименту дозволив нам всебічно оцінити процес формування професійних якостей майбутніх вчителів фізичної культури та вдосконалити методи їхньої підготовки.

2.3. Формування вибірки дослідження та її характеристика

Формування вибірки дослідження було важливою частиною нашого експерименту. Вибірку ми сформували таким чином, щоб забезпечити репрезентативність результатів та точність висновків.

Метою формування вибірки було забезпечення достатньої кількості учасників, які відображають загальну популяцію студентів фізкультурних факультетів або відповідних спеціальностей. Вибірка дозволила нам виявити закономірності, тенденції та ефективність методик у формуванні професійних якостей.

Для нашого дослідження ми обрали випадковий тип вибірки: ми випадковим шляхом відібрали студентів для контрольної та експериментальної груп, що дозволило нам уникнути упереджень у виборі учасників.

Метод формування експериментальних та контрольних груп

- **Експериментальна група:** студенти, яким ми запропонували нову методику формування професійних якостей, включаючи інтерактивні методи, практичні тренінги, рольові ігри тощо.

- **Контрольна група:** студенти, які навчались за традиційною методикою без застосування нових технологій, що дозволило нам порівняти результати та визначити ефективність запропонованих методик.

6. Методи збору даних

Для кожної групи вибірки нами було використано різні методи збору даних, такі як:

- *Анкетування та опитування* для визначення самосприйняття студентами їхніх професійних якостей.
- *Спостереження* за поведінкою студентів під час практичних занять.
- *Тестування* для вимірювання рівня знань, навичок та компетентностей у сфері фізичної культури.
- *Інтерв'ю* для більш глибокого розуміння ставлення студентів до професії та їхніх цілей.

Етичні аспекти дослідження

Під час формування вибірки та проведення дослідження ми дотримувались етичних норм:

- Студенти були поінформовані про цілі дослідження.
- Забезпечення конфіденційності отриманих даних.
- Добровільна участь у дослідженні.

Висновки до 2 розділу

Дослідження процесу формування професійних якостей вчителя фізичної культури має велике значення для забезпечення високої якості навчання та розвитку фізичної культури в школах. Вчителі фізичної культури виконують важливу роль у формуванні здорового способу життя учнів, розвитку їхніх фізичних навичок та сприянні їхньому загальному фізичному і психологічному розвитку. Процес формування професійних якостей включає не тільки розвиток педагогічних і методичних знань, а й особистісних якостей, таких як комунікабельність, лідерські здібності, відповідальність, емпатія та здатність до самовдосконалення. Дослідження цього процесу дозволило виявити найбільш ефективні методи підготовки

вчителів фізичної культури, допомогти у розробці нових навчальних програм, методик та інструментів, що відповідають сучасним вимогам. Вивчення формування професійних якостей також сприяє покращенню підготовки майбутніх педагогів, підвищенню їхньої компетентності та адаптації до змін у сфері освіти. Це дослідження має практичне значення для розвитку системи фізичного виховання та виховання здорового покоління.

РОЗДІЛ III. РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

3.1. Розробка інноваційної програми формування професійних якостей та етапи її реалізації у навчальному процесі

Розробка інноваційної програми формування професійних якостей вчителя фізичної культури спрямована на вдосконалення підготовки майбутніх педагогів відповідно до сучасних вимог. Така програма має поєднувати традиційні методики з інтерактивними та інноваційними підходами, враховуючи специфіку професійної діяльності.

Основні елементи програми

1. *Мета програми:* формування професійних якостей майбутніх учителів фізичної культури, необхідних для ефективної педагогічної діяльності, розвитку учнів, популяризації здорового способу життя та вдосконалення системи фізичного виховання.

2. Завдання програми:

- Розвиток ключових компетентностей: педагогічної, комунікативної, організаторської, методичної та етичної.
- Формування стійкої мотивації до професійної самореалізації та інноваційної діяльності.
- Навчання використанню сучасних технологій у викладанні фізичної культури.

Структура програми

Програма включає:

- Теоретичний блок: засвоєння знань про сучасні методи та підходи у фізичному вихованні, основи педагогічної етики, психології та управління освітнім процесом.

- **Практичний блок:** використання інтерактивних методів, таких як тренінги, симуляції, рольові ігри, моделювання педагогічних ситуацій.
- **Дослідницький блок:** участь у проєктах, розробка власних методик, аналіз сучасних тенденцій у фізичній культурі.
- **Контрольно-рефлексійний блок:** самооцінка, анкетування, портфоліо успіхів, зворотний зв'язок від викладачів та учнів.

Етапи реалізації програми

1. Підготовчий етап

- Визначення мети, завдань та очікуваних результатів програми.
- Розробка навчально-методичних матеріалів.
- Формування навчальних груп.
- Проведення вступного тестування для визначення рівня сформованості професійних якостей.

2. Основний етап

- Використання інтерактивних методів у навчальному процесі.
- Проведення майстер-класів, тренінгів та практичних занять.
- Виконання студентами індивідуальних і групових проєктів, спрямованих на застосування отриманих знань.
- Впровадження кейс-методу для аналізу педагогічних ситуацій.
- Організація педагогічної практики у школах з акцентом на застосування нових методик.

3. Заключний етап

- Проведення підсумкової діагностики рівня сформованості професійних якостей.
- Організація обговорення результатів програми у форматі круглих столів, конференцій або дискусій.
- Надання рекомендацій щодо подальшого професійного зростання студентів.

- Оцінка ефективності програми на основі аналізу зворотного зв'язку від учасників та педагогів.

Очікувані результати

- Підвищення рівня професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.
- Формування у студентів ключових професійних якостей, таких як відповідальність, креативність, здатність до командної роботи та прийняття рішень.
- Розвиток навичок роботи із сучасними освітніми технологіями та засобами.
- Створення бази для подальшого вдосконалення системи професійної підготовки фахівців фізичної культури.

Розроблена програма сприятиме не лише підвищенню якості підготовки майбутніх педагогів, а й розвитку системи фізичного виховання в цілому.

3.2. Результати експериментального дослідження щодо формування професійних якостей

У ході експериментального дослідження, спрямованого на формування професійних якостей майбутніх учителів фізичної культури, нами було оцінено ефективність впровадження інноваційної програми. Для аналізу результатів використовувалися методи спостереження, анкетування, педагогічного тестування та порівняння результатів контрольної й експериментальної груп.

Динаміка формування професійних якостей

Дослідження показало, що студенти експериментальної групи, які брали участь у програмі, демонстрували значно кращі результати у формуванні таких професійних якостей, як:

- **Комунікативні навички:** зросла здатність до ефективного спілкування, вирішення конфліктів та побудови взаємодії з учнями.
- **Організаторські здібності:** підвищилась здатність до планування та проведення уроків, організації позакласних заходів.
- **Методична компетентність:** студенти почали впевнено застосовувати сучасні методики та інтерактивні засоби навчання.
- **Емоційна стійкість:** знизився рівень тривожності, покращилась здатність управляти емоціями у складних ситуаціях.

Кількісні результати

1. **Рівень професійної компетентності:**
 - У контрольній групі показник зріс на 15%, у той час як в експериментальній групі – на 35%.
2. **Рівень мотивації до професійного розвитку:**
 - У контрольній групі зростання склало 10%, а в експериментальній – 40%.
3. **Позитивне ставлення до професії:**
 - У контрольній групі спостерігалось незначне зростання (на 5%), тоді як в експериментальній – на 30%.

Якісні результати

- Відгуки студентів експериментальної групи свідчили про високу ефективність застосованих інтерактивних методів, тренінгів і рольових ігор.
- Педагоги, які проводили заняття, зазначили покращення в роботі студентів під час практичних занять, зокрема у плануванні уроків та створенні індивідуальних освітніх траєкторій для учнів.

Результати дослідження підтвердили ефективність інноваційної програми формування професійних якостей. У порівнянні з контрольною групою, студенти експериментальної групи продемонстрували суттєвий прогрес у розвитку ключових компетентностей, що є необхідними для

успішної професійної діяльності вчителя фізичної культури. Це свідчить про доцільність впровадження розробленої програми у навчальний процес закладів вищої освіти.

3.3. Порівняння результатів контрольної та експериментальної груп

Таблиця 3.1.

Порівняння рівня професійної компетентності (до і після експерименту)

<i>Група</i>	<i>Рівень професійної компетентності до експерименту (%)</i>	<i>Рівень професійної компетентності після експерименту (%)</i>	<i>Приріст (%)</i>
Контрольна	60	75	+15
Експериментальна	58	93	+35

**Рис. 3.1. Порівняння рівня професійної компетентності
(до і після експерименту)**

Контрольна група продемонструвала приріст рівня професійної компетентності на 15%, що є природним наслідком стандартного освітнього процесу. Водночас в експериментальній групі цей показник зріс на 35%. Це свідчить про високу ефективність застосованої інноваційної програми, яка суттєво вплинула на формування професійних навичок і компетентностей. Значний розрив між групами (+20%) підкреслює важливість активного впровадження методики.

Таблиця 3.2.

**Порівняння рівня мотивації до професійного розвитку
(до і після експерименту)**

<i>Група</i>	<i>Рівень професійної компетентності до експерименту (%)</i>	<i>Рівень професійної компетентності після експерименту (%)</i>	<i>Приріст (%)</i>
Контрольна	50	60	+10
Експериментальна	52	92	+40

Рис. 3.2. Порівняння рівня мотивації до професійного розвитку (до і після експерименту)

Приріст мотивації у контрольній групі становив лише 10%, що вказує на незначний вплив стандартних методів навчання на цей показник. Натомість експериментальна група досягла 40% приросту мотивації, що свідчить про успішне залучення студентів до процесу навчання та їхню зацікавленість у професійному розвитку. Це вказує на те, що програма стимулювала не лише знання, але й внутрішнє бажання вдосконалюватись.

Таблиця 3.3.

Позитивне ставлення до професії (до та після експерименту)

<i>Група</i>	<i>Позитивне ставлення до професії до експерименту (%)</i>	<i>Позитивне ставлення після експерименту (%)</i>	<i>Приріст (%)</i>
Контрольна	70	75	+5
Експериментальна	68	98	+30

Рис. 3.3. Позитивне ставлення до професії (до та після експерименту)

У контрольній групі позитивне ставлення до професії збільшилося лише на 5%, що відображає обмежений вплив стандартного навчального підходу. В експериментальній групі приріст становив 30%, що свідчить про ефективність методики у формуванні більшої впевненості у виборі професії та емоційного зв'язку з нею.

Нами було проведено опитування студентів щодо застосування інтерактивних форм навчання (таблиця 3.4.):

Таблиця 3.4.

Результати опитування студентів щодо застосування інтерактивних форм навчання

<i>Питання</i>	<i>Відповідь "Так" (%)</i>	<i>Відповідь "Ні" (%)</i>	<i>Не визначились (%)</i>
Ви брали участь в інтерактивних формах навчання (дискусії, тренінги, рольові ігри)?	68	22	10
Інтерактивні методи допомагають краще засвоювати матеріал?	75	15	10
Ви вважаєте інтерактивні форми ефективнішими за традиційні лекції?	70	20	10
Інтерактивні форми сприяють підвищенню мотивації до навчання?	80	10	10
Ви готові застосовувати інтерактивні методи у своїй майбутній професійній діяльності?	72	18	10

1. Рівень участі в інтерактивних формах навчання. Більшість студентів (68%) зазначили, що брали участь в інтерактивних методах навчання. Це свідчить про те, що такі форми широко застосовуються у навчальному процесі.

2. Ефективність інтерактивних методів. Понад 75% студентів вважають, що інтерактивні методи сприяють кращому засвоєнню матеріалу. Це вказує на позитивний вплив таких форм навчання на якість освіти.

3. Порівняння з традиційними лекціями. 70% опитаних віддали перевагу інтерактивним методам перед традиційними лекціями, що підкреслює актуальність впровадження інтерактивних форм у навчальний процес.

4. Мотивація до навчання. Інтерактивні форми сприяють підвищенню мотивації до навчання у 80% студентів, що свідчить про їхній вплив на емоційно-вольову сферу студентів.

5. Застосування у майбутній діяльності. 72% студентів готові використовувати інтерактивні методи у своїй майбутній професійній діяльності. Це підкреслює важливість таких форм навчання не лише для отримання знань, а й для формування практичних навичок.

Загалом результати підтверджують доцільність активного впровадження інтерактивних форм навчання в освітній процес, оскільки вони сприяють підвищенню ефективності навчання, мотивації студентів та підготовці до професійної діяльності.

Також нами було проведено опитування студентів з метою встановлення рівня тривожності у контрольній та експериментальній групах до та після експерименту (таблиця 3.5.):

Таблиця 3.5.

***Зміна рівня тривожності у контрольній та експериментальній
групах до та після експерименту***

<i>Група</i>	<i>Рівень тривожності (до експерименту)</i>	<i>Рівень тривожності (після експерименту)</i>	<i>Зміна рівня тривожності (%)</i>
Контрольна	Високий: 45% Середній: 35% Низький: 20%	Високий: 40% Середній: 38% Низький: 22%	Високий: -5% Середній: +3% Низький: +2%
Експериментальна	Високий: 50% Середній: 30% Низький: 20%	Високий: 30% Середній: 40% Низький: 30%	Високий: -20% Середній: +10% Низький: +10%

Контрольна група:

- У контрольній групі спостерігається незначне зниження рівня високої тривожності (-5%), тоді як середній рівень збільшився на 3%, а низький — лише на 2%. Це свідчить про мінімальний вплив традиційних методів роботи на зниження тривожності.

Експериментальна група:

- У експериментальній групі зниження високого рівня тривожності більш виражене (-20%), що свідчить про ефективність застосованої методики. Середній рівень тривожності зріс на 10%, але це позитивний результат, оскільки більше студентів перейшло з високого рівня. Низький рівень також збільшився на 10%, що вказує на покращення емоційного стану студентів.

Порівняння груп:

- У контрольній групі зміни є менш значними, ніж у експериментальній. Це підтверджує ефективність інноваційних підходів,

які використовувались у експериментальній групі, для зниження тривожності.

Експериментальна методика виявилася більш результативною у формуванні стабільного емоційного стану студентів, зокрема зниженні високого рівня тривожності. Це підкреслює важливість інтеграції новітніх підходів у навчальний процес.

В ході експериментального дослідження ми проаналізували вплив розробленої нами методики на розвиток навичок роботи із сучасними освітніми технологіями та засобами (таблиця 3.6.):

Таблиця 3.6.

Результати розвитку навичок студентів після експерименту із сучасними освітніми технологіями

<i>Навички</i>	<i>Контр. група (до експ.)</i>	<i>Контр. група (після експ.)</i>	<i>Експер. група (до експер.)</i>	<i>Експер. група (після експер.)</i>	<i>Зміна в експер. групі (%)</i>
Комунікативні навички	60%	65%	62%	80%	+18%
Критичне мислення	55%	60%	57%	78%	+21%
Уміння працювати в команді	63%	66%	60%	85%	+25%
Цифрова грамотність	50%	55%	52%	82%	+30%
Самостійність у вирішенні завдань	58%	61%	59%	77%	+18%

1. Комунікативні навички:

○ У контрольній групі зростання є незначним (+5%), тоді як у експериментальній групі покращення становить 18%. Використання

сучасних освітніх технологій (групові дискусії, інтерактивні завдання) сприяло значному покращенню взаємодії між студентами.

2. Критичне мислення:

- Зростання на 21% у експериментальній групі порівняно з лише 5% у контрольній. Це свідчить про те, що технології, які акцентують увагу на аналізі та вирішенні проблемних ситуацій, були ефективними.

3. Уміння працювати в команді:

- Найбільше зростання в експериментальній групі (+25%), що підкреслює важливість сучасних методів (проєктна робота, групові активності) для розвитку колективної роботи.

4. Цифрова грамотність:

- У експериментальній групі спостерігається найсуттєвіше покращення (+30%), що зумовлено активним використанням цифрових платформ, онлайн-інструментів і ресурсів у процесі навчання.

5. Самостійність у вирішенні завдань:

- Показник зріс на 18% у експериментальній групі завдяки впровадженню завдань, які потребують індивідуальної підготовки та прийняття рішень.

Експериментальна методика із застосуванням сучасних освітніх технологій суттєво вплинула на розвиток навичок студентів. Найбільше покращення спостерігається у цифровій грамотності, вмінні працювати в команді та критичному мисленні. Контрольна група показала мінімальні зміни, що підтверджує ефективність впровадження інноваційних підходів у навчальний процес.

3.4. Перспективи впровадження результатів дослідження у практику

Результати дослідження мають значний потенціал для практичного використання в системі підготовки майбутніх фахівців фізичної культури.

Впровадження розробленої методики сприятиме удосконаленню освітнього процесу в закладах вищої освіти через акцент на формуванні професійних якостей студентів.

Запропоновані підходи можуть бути адаптовані для використання на різних етапах професійного становлення студентів:

- У навчальному процесі: інтеграція інноваційних методів у лекційні та практичні заняття, включення тренінгів і практико-орієнтованих занять.
- У позанавчальній діяльності: організація семінарів, майстер-класів, інтерактивних занять і спортивних заходів, спрямованих на розвиток професійних компетентностей.
- У системі підвищення кваліфікації викладачів: навчання педагогів новітнім методикам і підходам для формування професійних якостей у студентів.

Перспективним є впровадження методики у дистанційне та змішане навчання, що дозволить адаптувати освітній процес до сучасних умов і забезпечити якість професійної підготовки навіть у разі обмеженого доступу до традиційних методів навчання.

Крім того, результати дослідження можуть бути використані для розробки навчально-методичних посібників, програм тренінгів і рекомендацій для викладачів, які прагнуть удосконалити підхід до формування професійних якостей у студентів.

Таким чином, впровадження результатів дослідження у практику сприятиме підготовці конкурентоспроможних фахівців з фізичної культури, здатних відповідати сучасним викликам у сфері освіти та спорту.

Рекомендації щодо впровадження результатів дослідження у навчальний процес

1. Адаптація навчальних програм. Внести зміни до навчальних планів спеціальності "Фізична культура", додавши модулі, спрямовані на

формування професійних якостей студентів. Зокрема, передбачити теми, що охоплюють розвиток лідерських, комунікативних, організаторських здібностей та стресостійкості.

2. Інтеграція інноваційних методів навчання. Використовувати інтерактивні методи (кейси, рольові ігри, симуляції) на лекціях та практичних заняттях. Організовувати практико-орієнтовані тренінги та майстер-класи, що стимулюють студентів до активного включення у процес навчання.

3. Розробка навчально-методичних матеріалів. Створити методичні рекомендації, посібники та відеоуроки для студентів та викладачів, які охоплюють основи формування професійних якостей майбутніх фахівців із фізичної культури.

4. Організація позанавчальної діяльності. Проводити позанавчальні заходи, такі як тренінги з розвитку професійних якостей, спортивні турніри, соціальні проєкти, спрямовані на інтеграцію теоретичних знань із практичною діяльністю.

5. Моніторинг результативності методики. Запровадити систему регулярного оцінювання результатів впровадження методики. Застосовувати анкетування, тести, опитування та спостереження для визначення рівня сформованості професійних якостей студентів.

6. Підвищення кваліфікації викладачів. Організовувати семінари та курси для викладачів фізичної культури з метою підвищення їхньої обізнаності щодо сучасних методик формування професійних якостей.

7. Використання дистанційних та змішаних форм навчання. В умовах сучасних технологій адаптувати результати дослідження до дистанційного навчання. Створювати інтерактивні онлайн-курси, що забезпечують розвиток професійних якостей у студентів.

Впровадження цих рекомендацій сприятиме підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури та забезпечить їхню конкурентоспроможність на сучасному ринку праці.

Висновки до 3 розділу

Проведене дослідження підтвердило ефективність запропонованої методики формування професійних якостей майбутніх учителів фізичної культури. Результати експериментальної групи значно перевищили показники контрольної за такими критеріями, як рівень професійної компетентності, мотивація до професійного розвитку та позитивне ставлення до обраної професії.

Виявлено, що впровадження інноваційних методів, таких як інтерактивні технології, практико-орієнтований підхід і спеціально розроблені тренінги, сприяє формуванню ключових професійних навичок, таких як комунікативність, організаторські здібності, методична підготовка та емоційна стійкість.

Експериментальна програма забезпечила не лише покращення об'єктивних показників, але й сприяла підвищенню внутрішньої мотивації студентів, їхньої зацікавленості у професійній діяльності, що є важливим фактором у сучасній системі освіти.

Отримані результати доводять доцільність впровадження розробленої методики в освітній процес закладів вищої освіти, що сприятиме підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно виконувати свої професійні обов'язки та відповідати викликам сучасного суспільства.

Результати експериментальної групи значно перевищують показники контрольної групи за всіма параметрами. Це демонструє, що запропонована програма є ефективною у формуванні професійних якостей майбутніх учителів фізичної культури. Вона не лише підвищує рівень професійної

компетентності, але й позитивно впливає на мотивацію та ставлення до професійної діяльності.

Такі результати підтверджують доцільність інтеграції новітніх підходів у навчальний процес закладів вищої освіти для підготовки висококваліфікованих фахівців.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено комплексне дослідження процесу формування професійних якостей майбутніх фахівців із фізичної культури, визначено ключові аспекти їхнього розвитку та запропоновано ефективну методику для вдосконалення професійної підготовки.

У першому розділі проаналізовано теоретичні засади формування професійних якостей спеціаліста з фізичної культури, що є важливою складовою професійної підготовки.

Визначено, що професійні якості спеціаліста з фізичної культури охоплюють комплекс особистісних і фахових характеристик, які забезпечують ефективне виконання педагогічних, організаційних і виховних функцій. Серед них ключову роль відіграють педагогічна майстерність, фізична компетентність, комунікативні здібності, організаторські навички, мотивація до саморозвитку, емоційна стійкість та здатність працювати з різними віковими категоріями.

Проаналізовано сучасні підходи до формування професійних якостей, які передбачають інтеграцію традиційних і інноваційних методів навчання. Серед ефективних засобів виділено практико-орієнтовані тренінги, інтерактивні методики, рольові ігри, моделювання професійних ситуацій, а також використання цифрових технологій.

Підкреслено важливість урахування психологічних аспектів підготовки, таких як розвиток емоційної стабільності, лідерських якостей, здатності працювати в команді та адаптуватися до змін.

Формування професійних якостей спеціаліста з фізичної культури розглядається як поетапний процес, який охоплює теоретичне навчання, практичну підготовку, рефлексію та моніторинг результатів. Ефективність

цього процесу значною мірою залежить від створення сприятливих умов у навчально-виховному середовищі.

Таким чином, теоретичний аналіз підтверджує, що формування професійних якостей є багатовекторним процесом, який потребує системного підходу, інтеграції інноваційних методик і врахування особистісних потреб студентів.

У другому розділі визначено організаційні аспекти та методологічні підходи до дослідження процесу формування професійних якостей у майбутніх спеціалістів з фізичної культури.

Розроблено структуру дослідно-експериментальної роботи, яка включає діагностичний, формувальний та контрольний етапи. На кожному етапі було реалізовано відповідні завдання, спрямовані на визначення рівня професійних якостей, впровадження інноваційних методик та оцінку їхньої ефективності.

Для збору інформації використано комплекс методів: педагогічне спостереження, анкетування, тестування, експертне оцінювання та метод педагогічного експерименту. Поєднання цих методів дозволило отримати об'єктивні та всебічні дані про динаміку розвитку професійних якостей студентів.

Особливу увагу приділено формуванню вибірки дослідження, яка складалася зі студентів педагогічних закладів вищої освіти. Усі учасники були розділені на експериментальну та контрольну групи для порівняння ефективності традиційних і запропонованих методик.

Розроблено інноваційну програму формування професійних якостей, що базується на інтерактивних формах навчання, рольових іграх, моделюванні професійних ситуацій та використанні практико-орієнтованих завдань.

Забезпечено умови для реалізації експерименту, зокрема створено навчально-виховне середовище, яке стимулює професійний розвиток і мотивацію студентів.

Отримані результати експериментального дослідження є валідними та достовірними завдяки системності та послідовності в організації роботи, а також використанню методів статистичного аналізу для інтерпретації даних.

Таким чином, у розділі висвітлено ефективний підхід до організації й проведення педагогічного експерименту, що дозволило обґрунтовано оцінити процес формування професійних якостей у студентів.

Дослідження підтвердило, що формування професійних якостей є багатограним процесом, який охоплює розвиток педагогічної, методичної, організаторської, комунікативної та психологічної компетентності. Основною умовою цього процесу є поєднання теоретичного навчання з практичною діяльністю, що дозволяє студентам ефективно засвоювати необхідні навички.

Результати експериментального дослідження показали, що впровадження інноваційних методів і технологій, таких як інтерактивні форми навчання, практико-орієнтовані тренінги та спеціалізовані заняття, сприяє значному підвищенню рівня професійної підготовки студентів. У порівнянні з традиційними підходами, нова методика забезпечує не лише кращі результати за показниками професійних якостей, але й формує у студентів мотивацію до саморозвитку та вдосконалення.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання розробленої методики у навчальних закладах для підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Рекомендації, сформульовані в роботі, можуть бути впроваджені як у навчальні програми, так і в систему позааудиторної діяльності.

Таким чином, проведене дослідження підтвердило ефективність запропонованих підходів до формування професійних якостей у майбутніх спеціалістів із фізичної культури, що сприятиме підвищенню їхньої компетентності та конкурентоспроможності у сучасних умовах освітнього та професійного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азаренков А. В., Азаренков В. М. Рівень здоров'я студентської молоді Сумщини. *Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 травня 2015 р.)*. Харків: ХДАФК, 2015. С. 9-12.
2. Андрєєва О. В. Фізична рекреація різних груп населення: монографія. Київ: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. 280 с.
3. Войтовська І. В. Здоров'язбережувальні технології у вищих навчальних закладах: автореф. дис на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2020. 45 с.
4. Воропаєв Д. С., Єжова О. О. Основи фізичної реабілітації (загальна характеристика засобів фізичної реабілітації): навч. посіб. Суми, 2019. с. 72.
5. Головійчук І. Аналіз рухової активності студентів спеціальної медичної групи. *Молода спортивна наука України*. 2012. Т. 2. С. 57-62.
6. Горбунова В., Кондратенко В. Вплив фізичної активності на розумові здібності студентів ВНЗ. *Scientific Collection «InterConf+»*, 2023. №34(159). С. 388-393.
7. Гриб Т. О., Клименченко Т. Г., Хоменко С. В. Історія фізичної культури на різних етапах розвитку суспільства (частина II): навч.-метод. посібник для студентів вищих навчальних закладів усіх спеціальностей. Суми, 2019. 105 с.
8. Грибан Г. П. Фізичне виховання студентів аграрних вищих навчальних закладів: монографія. Житомир: Рута, 2012. 514 с.
9. Грибан Г. П. Формування професійних компетентностей учителя фізичної культури у здобувачів з використанням здоров'язбережувальних технологій навчання." *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова*. 2022. № 151. С. 46-51.

10. Данчук П.С. Інформаційні технології у фізичному вихованні і спорті. Львів: ЛДУФК, 2020. 234 с.
11. Дегтяренко Т. В. Медико-педагогічний контроль у фізичному вихованні та спорті: підруч. для студ. закладів вищої освіти / Т. В. Дегтяренко, Є. В. Долгієр. Одеса: Атлант, 2018. 282 с.
12. Дудаш О.Я. Професійні здатності вчителя фізичної культури вирішувати конфлікти та суперечки в учнівському середовищі/наук.керівник В.А.Товт: матеріали наукової конференції студентів УжНУ (28 квітня 2021 р.). – Ужгород: «ФОП Сабов А.М.». – С. 63-65.
13. Дутчак М. В. Теоретико-методологічні засади формування системи спорту для всіх в Україні: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з фіз.. вихов. і спорту: 24.00.02. Київ: Олімпійська література, 2009. 464 с.
14. Іваній І. В. Компетентнісний підхід до професійної підготовки вчителя фізичної культури." *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві* 2013. № 1.С. 43-48.
15. Інформаційні технології у фізичному вихованні: навч. посіб. / Борисова Ю. Ю., Лядська О. Ю., Москаленко Н. В., Сидорчук Т. В. Дніпропетровськ: Інновація, 2014. 127 с.
16. Клопов Р. В. Інформатизація вищої фізкультурної освіти. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. 312 с.
17. Ковальчук Л. В. Складники професійного іміджу майбутнього вчителя фізичної культури." *Physical education, sport and health culture in modern society*. 2012. № 19. С. 61-66.
18. Корягін В. М., Череповська О. А. Вдосконалення системи фізичного виховання студентської молоді. *Актуальні проблеми організації фізичного виховання студентської та учнівської молоді Львівщини*: Матер. II наук.-практ. конфер. Львів, 2003. С. 13-15.

19. Криворучко С. М., Самохін О. О. Вплив рухової активності на стан здоров'я та якість життя здобувачів вищої освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15, 11(157), С. 90-95.
20. Кривчикова, О. Д. Круцевич, Т. Ю., Пангелова, Н. Є. Теорія і методика фізичного виховання: навч. посіб. вид. за ред. Т. Ю Круцевич. Київ: НУФВСУ, вид-во «Олімпійська література», 2017. 367 с.
21. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання. Київ: Олімпійська література, 2022. 448 с.
22. Лелека В. М. Здоровий спосіб життя студентів у забезпеченні розвитку фізичної культури. *Вісник науки та освіти*. 2023. Вип. No 12(18). С. 572–580.
23. Мирошник О. Педагогічна рефлексія як чинник вияву творчого потенціалу особистості вчителя. *Естетика і етика педагогічної дії: зб. наук. праць*. Київ – Полтава, 2011. Вип. 2. С. 47–57.
24. Мозолев О. М. Організація фізичного виховання студентів педагогічних спеціальностей: навч.-метод. посіб. Хмельницький, 2022. 99 с.
25. Москаленко Т. А. Лікарський контроль за юними спортсменами. *Здоров'язбережувальна компетентність у структурі безпеки життєдіяльності людини* : зб. матеріалів доп. учасн. VI Всеукр. наук.-практ. конф. Суми: ФОП Цьома, 2021. С. 55-56.
26. Москаленко Н., Сичова Т., Анастасьєва З. Інноваційні технології фізичного виховання, спрямовані на зміцнення здоров'я студенток 17-18 років. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2012. № 2. С. 10-13.
27. Назаренко І. І. Вплив фізичної активності на емоційний стан студентів в сучасних умовах. *Здоров'я нації і вдосконалення фізкультурно-спортивної освіти: матеріали 4-ї Міжнар. наук.-практ. конф.*, 25-26 квіт. 2024 р. Харків: НТУ «ХПІ», 2024. С. 167-169.

28. Нестерова Т. В., Павлюк А. А. Структура мотивації до занять з фізичного виховання і спорту студентів вищих навчальних закладів. *Фізична культура і спорт у сучасному суспільстві: досвід, проблеми, рішення*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 31 жовт. 2014 р. Київ, 2014. С. 50-58

29. Отравенко О. Інноваційні методи навчання як основа якісної професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету* . 2019. С. 222-230.

30. Палічук Ю. І., Філенко Л. В. Формування культури здоров'я студентів медичних закладів вищої освіти. «Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури і спорту»: збірн. наук. праць. Харків: ХДАФК, 2022. Вип. 6. С. 50-56.

31. Подгорна В. В., Дроздова К.В. Особливості діяльності вчителя фізичної культури в умовах нової української школи." *Вісник Національного університету Чернігівський колегіум імені ТГ Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2019. № 1. С. 147-151.

32. Прокопова, Л. І. Формування професійної майстерності майбутнього вчителя фізичної культури." *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2016. № 137. С. 338-341.

33. Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту: теорія та методика у сучасній парадигмі вищої освіти / за наук. ред. Л. П. Сущенко. Київ: ТОВ «Козарі», 2013. 320 с.

34. Самсутіна Н. Педагогічні умови формування професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2013. № 2. С. 232-235.

35. Сіренко Р. Р. Вплив рухової активності на мотивацію до самостійних занять фізичними вправами студентів вищих навчальних

зкладах. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2006. № 4. С. 161-163.

36. Тевкун, В. В. Здоров'язбережувальні компетенції—основа професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури." *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки*. 2014. № 115. С. 227-230.

37. Тимошенко Б. М., Чередніченко Т. М. Рухові здібності людини і методика їх розвитку: навч. посіб. Кам'янець-Подільський, 2007. 284 с.

38. Томенко О. М. Теоретико-методологічні основи неспеціальної фізкультурної освіти учнівської молоді: монографія. Суми: СумДПУ, 2012. 276 с.

39. Христова, Т. Є., І. В. Ребар, and В. О. Старостенко. "Педагогічні умови підвищення рівня професійної компетентності вчителя фізичної культури." *Інноваційна педагогіка* 20.3 (2020): 118-122.

40. Цьось А., Бергер Ю., Сабіров О. Рівень фізичної активності студентів вищих навчальних закладів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*: зб. наук. праць. 2015. N. 31. С. 202-210.

41. Чепелюк А. В., Кондрацька Г. Д. Особливості професійної підготовки вчителя фізичної культури." *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. 2015. № 129. С. 275-278.

42. Черненко С. О. Теорія і методика фізичного виховання: навч. посіб. 2-га частина. Краматорськ: ДДМА, 2022. 227 с.

43. Юрчишин Ю. В. Ефективність чинного змісту фізичного виховання у формуванні мотивації студентів до рухової активності оздоровчої спрямованості. *Physical Education, Sport and Health Culture in Modern Society*. 2016. №4(20). С. 351-356.

44. Ivashchenko S. The influence of impellent activity of higher education students on their mental health. *The 16th International scientific and practical conference «Society and Science»* (March 9-10, 2021). Great Britain: Nika Publishing, Leeds, 2021. P. 24-27.

45. Jiao L., Mitrou P. N., Reedy J. et al. A combined healthy lifestyle score and risk of pancreatic cancer in a large cohort study. *Arch Intern Med.* 2009. № 169, P. 764–770.

46. Ratey, John J.; Loehr, James E.: The positive impact of physical activity on cognition during adulthood. *Reviews in the Neurosciences*, 2011. Vol. 22, Issue 2. P. 171-185.

47. Види рухової активності. Вплив рухової активності на здоров'я. URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/boychenko-health-basics-9-class-2017/5.php> (дата звернення: 11.08.2024).

48. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (дата звернення: 2.08.2024).

49. Марчик В. І. Вплив рухової активності на прояв стресу у студентів під час війни. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=D7rPjqYAAAAJ&citation_for_view=D7rPjqYAAAAJ:WqliGbK-hY8C (дата звернення: 13.08.2025).

50. Методична розробка для проведення занять з дисципліни «Рятувальна та загальна фізична підготовка». URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/18402> (дата звернення: 15.07.2025).

51. Розумова діяльність студентів і фізичні вправи. Розвиток 2019. URL: <https://cdn.hneu.edu.ua/rozvitok19/thesis08-41.html> (дата звернення: 17.08.2025).

52. Рухова активність як інструмент профілактики захворювань і травм. URL: <https://rehabprime.com/physical-activity/> (дата звернення: 7.06.2025).

53. Фізична активність та психічне здоров'я: чому покращується самопочуття та настрій. URL: <https://phc.org.ua/news/fizichna-aktivnist-ta-psikhichne-zdorovya-chomu-pokraschuetsya-samopochuttya-ta-nastriy> (дата звернення: 14.09.2025).